

Requiem – ostatnia droga w muzyce

- Requiem – ostatnia droga w muzyce

Requiem – ostatnia droga w muzyce

Źródło: Marcin Simela, cc0.

Ważne daty

1545–1563 – sobór trydencki

1791 – *Requiem d-moll* Wolfganga Amadeusa Mozarta

1837 – *Grande messe des morts* Hectora Berlioza

1849 – *Requiem* Antona Brucknera

1868 – *Requiem* Ferenca Liszta

1868 – *Ein deutsches Requiem* Johannes Brahmsa

1874 – *Requiem* Giuseppe Verdiego

1888 – *Messe de Requiem* Gabriela Fauré

1959 – *Requiem* Romana Maciejewskiego

1961 – *War Requiem* Benjamin Brittena

1980–1984 – *Polskie Requiem* Krzysztofa Pendereckiego

Scenariusz lekcji dla nauczyciela.

Źródło: Marcin Simela, cc0.

II. Analiza i interpretacja dzieł muzycznych. Uczeń:

1. zna podstawowe terminy i pojęcia właściwe dla opisu i zrozumienia wybranych dzieł muzycznych;
3. zna konteksty kulturowe i naukowe powstawania muzyki.

III. Tworzenie wypowiedzi związanych z historią i kulturą muzyczną. Uczeń:

1. wypowiada się w formie ustnej (np. dyskusja, prezentacja, debata) i/lub pisemnej (np. esej, referat) o dziełach muzycznych w oparciu o podstawową terminologię;
3. interpretuje i odczytuje w kontekście dokonań epoki wybrane dzieła muzyczne;
4. formułuje logiczną wypowiedź na temat dzieł, form, gatunków, stylów, technik i twórców muzycznych, uwzględniając zależności między nimi w kontekście: genezy, przeobrażeń, porównań.

Nauczysz się

przedstawiać genezę mszy za zmarłych;

omawiać konstrukcję mszy za zmarłych w tradycji ogólnoeuropejskiej i w tradycji rzymskiej, ze szczególnym uwzględnieniem analizy tekstu sekwencji *Dies irae*;

omawiać najwybitniejsze kompozycje, z uwzględnieniem epoki, w której powstały.

Requiem – wprowadzenie

Muzyka od prehistorycznych czasów towarzyszyła ludziom w ich ostatniej drodze, była ważną częścią ostatniej ceremonii w życiu człowieka, pomagającą także przetrwać trudny czas najbliższym żegnanej osoby.

Requiem to msza za zmarłych (*Missa pro defunctis*), śpiewana w Dzień Zaduszny oraz podczas uroczystości żałobnych. Jej nazwa pochodzi od pierwszych słów introitu *Requiem aeternam* (Wieczny odpoczynek).

Intr. 6. R Equi-em * aetér- nam dó-na é- is Dómi-
ne : et lux perpé-tu- a lú-ce- at é- is.
Ps. Te dé-cet hýmnus Dé-us in Sí-on, et tí-bi reddétur
vótum in Jerúsa-lem : * exáudi ora-ti-ónem mé-am, ad
te ómnis cáro véni- et. Réqui-em.

Chorał gregoriański, „Missa pro defunctis” - Introit, szkola-sw-anny.pl, CC BY 3.0.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D14b0OBna>

Chorał gregoriański, „Missa pro defunctis” - Introit, AMFN

Źródło: Marcin Simela, licencja: CC BY 3.0.

Utwór: Chorał gregoriański „Missa pro defunctis”, wykonanie: Muzycy z Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Kompozycja posiada umiarkowane tempo. Cechuje się religijnym charakterem.

W średniowieczu powstał bogaty repertuar śpiewów wchodzących w skład żałobnej mszy chorałowej, w późniejszych epokach stanowiły one nierzadko podstawę kompozycji wielogłosowych, zwłaszcza w epoce renesansu.

Do czasu soboru trydenckiego (1545–1563) wielogłosowa msza żałobna nie miała jednolitej struktury. Wskazać można dwie tradycje w konstruowaniu cyklu mszalnego: ogólnoeuropejską i rzymską. Po soborze trydenckim tylko struktura rzymska mszy za zmarłych znalazła miejsce w liturgii i była obowiązująca przez ok. 400 lat aż do soboru watykańskiego II (II poł. XX w.).

Układ części w mszy za zmarłych w tradycji ogólnoeuropejskiej i tradycji rzymskiej

Tradycja ogólnoeuropejska (8 części)

[Introitus](#) – Requiem aeternam

Kyrie eleison

[Graduale](#) – Si ambulem

[Tractus](#) – Sicut cervus

[Sequentia](#) – Dies irae

Offertorium – Domine Jesu

Sanctus

Agnus Dei

Communio – Lux aeterna

Tradycja rzymska (9 części)

Introitus – Requiem aeternam

Kyrie eleison

Graduale – Requiem aeternam

Tractus – Absolve Domine

[Offertorium](#) – Domine Jesu

Sanctus

Agnus Dei

[Communio](#) – Lux aeterna

Szczególnie wymowny opis sądu ostatecznego zawarty został w sekwencji *Dies irae*, której autorstwo przypisywane jest Tomaszowi z Celano. Kompozytorzy za pomocą

środków muzycznych starali się bardzo sugestywnie oddać dramatyzm tego tekstu.

Dies irae, dies illa,
Solvat saeculum in favilla:
Teste David cum Sibylla.
Quantus tremor est futurus,
Quando iudex est venturus,
Cuncta stricte discussurus!
Tuba, mirum spargens sonum
Per sepulcra regionum,
Coget omnes ante thronum.
Mors stupebit et natura,
Cum resurget creatura,
Iudicandi responsura.
Liber scriptus proferetur,
In quo totum continetur,
Unde mundus iudicetur.
Iudex ergo cum sedebit,
Quidquid latet, apparebit:
Nil inultum remanebit.
Quid sum miser tunc dicturus?
Quem patronum rogaturus,
Cum vix iustus sit securus?

Rex tremendae maiestatis,
Qui salvandos salvas gratis,
Salva me, fons pietatis.
Recordare, Iesu pie,
Quod sum causa tuae viae:
Ne me perdas illa die.
Quaerens me, sedisti lassus:
Redemisti Crucem passus:
Tantus labor non sit cassus.
Iuste iudex ultionis,
Donum fac remissionis

Ante diem rationis.
Ingemisco, tamquam reus:
Culpa rubet vultus meus:
Supplici parce, Deus.
Qui Mariam absolvisti,
Et latronem exaudisti,
Mihi quoque spem dedisti.
Preces meae non sunt dignae:
Sed tu bonus fac benigne,
Ne perenni cremer igne.
Inter oves locum praesta,
Et ab haedis me sequestra,
Statuens in parte dextra.

Confutatis maledictis,
Flammis acribus addictis:
Voca me cum benedictis.
Oro supplex et acclinis,
Cor contritum quasi cinis:
Gere curam mei finis.

Lacrimosa dies illa,
Qua resurget ex favilla
Iudicandus homo reus:
Huic ergo parce, Deus.
Pie Iesu Domine,
Dona eis requiem. Amen.

W gniewu dzień, w tę pomsty chwilę,
Świat w popielnym legnie pyle:
Zważ Dawida i Sybillę.
Jakiż będzie płacz i łkanie,
Gdy dzieł naszych sędzia stanie,
Odpowiedzieć każąc za nie.
Trąba groźnym zabrzmie tonem

Nad grobami śpiących zgonem,
Wszystkich stawia nas przed tronem.
Śmierć z naturą się zadziwi,
Gdy umarli wstaną żywi,
Win brzemieniem nieszczęśliwi.
Księgi się otworzą karty,
Gdzie spis grzechów jest zawarty,
Za co świat karania warty.
Kiedy sędzia więc zasiędzie,
Wszystko tajne jawnym będzie,
Gniewu dłoń dosięże wszędzie.
Cóż mam, nędzarz, ku obronie,
Czyją pieczęcią się zasłonię,
Gdy i święty zadrży w łonie?

Panie w grozie swej bezmierny,
Zbawisz z łaski lud Twój wierny,
Zbaw mnie, zdroju miłosierny.
Racz pamiętać, Jezu drogi,
Żeś wziął dla mnie żywot srogi,
Nie gub mnie w dzień straszny trwogi.
Długoś szukał mnie znużony,
Zbawił krzyżem umęczony,
Niech ten trud nie będzie płony.
Sędzio pomsty sprawiedliwy,
Bądź mym grzechom litościwy,
Zanim przyjdzie sąd straszliwy.
Jęcząc, pomnąc win bezdroże,
Wstydem me oblicze gorze,
Szczędź mnie, błagam, Panie Boże.
Ty coś Marii grzech wybaczył
I wysłuchać łotra raczył,
Nie pozwolisz, bym zrozpaczył.
Choć niegodne me błaganie,
Nie daj mi, dobroci Panie,

W ognia wieczne wpaść otchłanie.
Daj mi mieszkać w owiec gronie,
Z dała kozłów, przy Twym tronie
Postaw mnie po prawej stronie.

Gdy uśmierzysz potępionych,
Srogim żarom przeznaczonych,
Weź mnie do błogosławionych.
Błagam kornie bijąc czołem,
Z sercem, co się zda popiołem,
Wspomóż mnie nad śmierci dołem.

O dniu jęku, o dniu szlochu,
Kiedy z popielnego prochu
Człowiek winny na sąd stanie.
Oszczędź go, o dobry Boże,
Jezu nasz, i w zgonu porze
Daj mu wieczne spoczywanie. Amen

Tekst sekwencji Dies irae wraz z tłumaczeniem Leopolda Staffa

Requiem w epoce renesansu

Autorem pierwszej zachowanej do naszych czasów wielogłosowej mszy żałobnej był Johannes Ockeghem – wybitny przedstawiciel pierwszej generacji kompozytorów franko-flamandzkich. Wcześniejsza polifoniczna msza za zmarłych autorstwa Guillaume’a Dufaya zaginęła. Ockeghem skomponował swoją mszę po 1470 r., a jej podstawą są melodie zaczerpnięte z chorałowej *Missa pro defunctis*. Zarówno kompozycja Dufaya jak i Ockeghema należą do tradycji ogólnoeuropejskiej. Zachowany cykl wielogłosowej mszy za zmarłych Ockeghema składa się z pięciu części (do *Offertorium*).

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D14b0OBna>

Utwór: Johannes Ockeghem, „Requiem” – Introit, wykonanie: Muzycy z Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Kompozycja posiada wolne tempo. Cechuje się spokojnym charakterem.

Tradycję ogólnoeuropejską w XVI w. kontynuowali zwłaszcza kompozytorzy francuscy i flamandzcy. Trwałe miejsce w literaturze muzycznej znalazła *Missa pro defunctis* jednego z twórców polifonii [przeimitowanej](#) – Clemensa non Papa.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D14b0OBna>

Clemens non Papa, „Missa pro defunctis” – Communio, AMFN

Źródło: Marcin Simela, licencja: CC BY 3.0.

Utwór: Clemens non Papa, „Missa pro defunctis” – Communio. Kompozycja posiada wolne tempo. Cechuje się spokojnym charakterem.

Rozwijająca się równolegle, choć nieco z opóźnieniem, tradycja rzymska jest reprezentowana przez twórczość kompozytorów włoskich oraz hiszpańskich XVI w. (zwłaszcza II połowy).

Wśród XVI-wiecznych mszy za zmarłych na szczególną uwagę zasługuje *Missa pro defunctis* hiszpańskiego kompozytora epoki renesansu – Cristobala de Moralesa (ok. 1500–1553). W swojej twórczości łączył on elementy stylu franko-flamandzkiecko, poznane dzięki twórczości Nicolasa Gomberta, ze stylem szkoły rzymskiej, który poznał w trakcie pobytu w Wiecznym Mieście. W prezentowanym introicie z tej mszy słychać w najwyższym głosie melodię zaczerpniętą z chorału gregoriańskiego. Także w dorobku innych kompozytorów hiszpańskich późnego renesansu odnaleźć można msze za zmarłych, m. in. u Tomasa Luisa de Victorii.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D14b0OBna>

Cristobal de Morales, „Missa pro defunctis” – Introit, AMFN

Źródło: Marcin Simela, licencja: CC BY 3.0.

Utwór: Cristobal de Morales, „Missa pro defunctis” – Introit. Kompozycja posiada wolne tempo. Cechuje się spokojnym charakterem.

XII. Missa pro Defunctis

INTROITUS

The musical score is for the Introitus of the Mass for the Dead by Cristobal de Morales. It is a polyphonic setting of the Kyrie eleison text. The score is for Soprano, Alto I, Alto II, Tenor, and Bass. The Soprano part begins with a melodic line, followed by the other voices in a staggered fashion. The text 'Kyrie eleison' is repeated several times throughout the piece.

Cristobal de Morales „Missa pro Defunctis”, hz.imsip.info, CC BY 3.0.

Requiem w epoce baroku

Przemiany jakie zaszły w muzyce na przełomie XVI i XVII w. doprowadziły do równoległego funkcjonowania dwóch stylów: *stile antico* opartego na wzorcach renesansowej polifonii wokalne oraz *stile moderno*, w ramach którego sięgano po zdobycze epoki baroku – zwłaszcza technikę koncertującą. Skutkiem zachodzących przemian było wykształcenie się mszy kantatowej. Jej przykładem jest *Requiem f-moll* skomponowane pod koniec XVII w. przez austriackiego kompozytora i skrzypka czeskiego pochodzenia – Heinricha Ignaza Franza von Bibera (1644–1704), który swe zawodowe życie związał z Salzburgiem. Kompozycję utrzymaną w mrocznej tonacji f-moll wyróżnia ekspresyjna warstwa muzyczna, zwłaszcza w opartej na pełnym dramatyzmie tekście sekwencji *Dies irae*. Msze żałobne tego typu odnaleźć można także w twórczości m. in. M. A. Charpentiera.

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D14b00Bna>

Heinrich Ignaz Franz von Biber *Requiem f-moll* – Dies irae, AMFN

Źródło: online skills, licencja: CC BY 3.0.

Utwór: Heinrich Ignaz Franz von Biber "Requiem f-moll" – Dies irae, wykonanie: Muzycy z Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Kompozycja posiada umiarkowane tempo. Cechuje się żywiołowym charakterem.

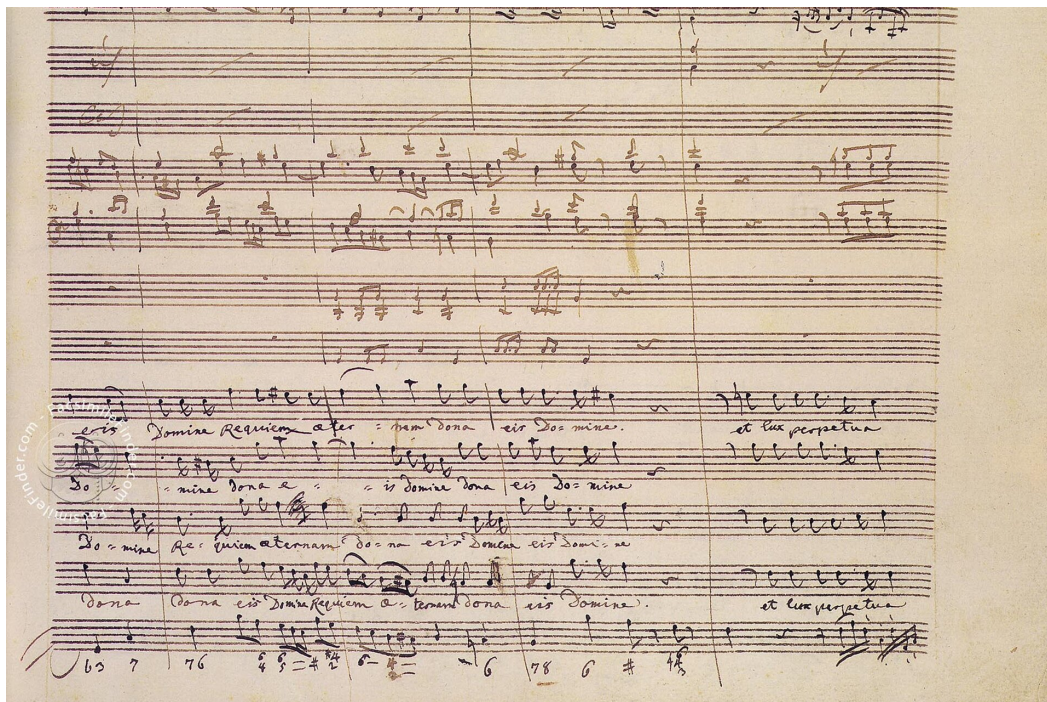
Tradycję żałobnej mszy protestanckiej w XVII w. reprezentuje *Musikalische Exequiem* H. Schütza. Kompozycja została oparta na starannie wyselekcjonowanych tekstach biblijnych w języku niemieckim.

Requiem w klasycyzmie i romantyzmie

W wieku XVIII nadal komponowano msze za zmarłych, zwłaszcza z przeznaczeniem na uroczystości pogrzebowe lub jako wyraz pamięci o wybitnych osobistościach. W tę tradycję wpisuje się najśłynniejsze *Requiem d-moll* w historii sztuki dźwięku, którego autorem jest W. A. Mozart. Kompozycja powstała w ostatnim okresie życia kompozytora, a pracę nad nią przerwała przedwczesna śmierć w 1791 r. Mozart nie ukończył *Requiem*, dokonało tego czterech kompozytorów z jego bliskiego otoczenia, z których największy wkład wniósł Franz Xaver Süssmayr. Ostatnim fragmentem, nad którym pracował Mozart, było opracowanie ostatniego fragmentu sekwencji *Dies irae* – *Lacrimosa*.

Szczegółową historię powstania dzieła opisuje Piotr Orawski.

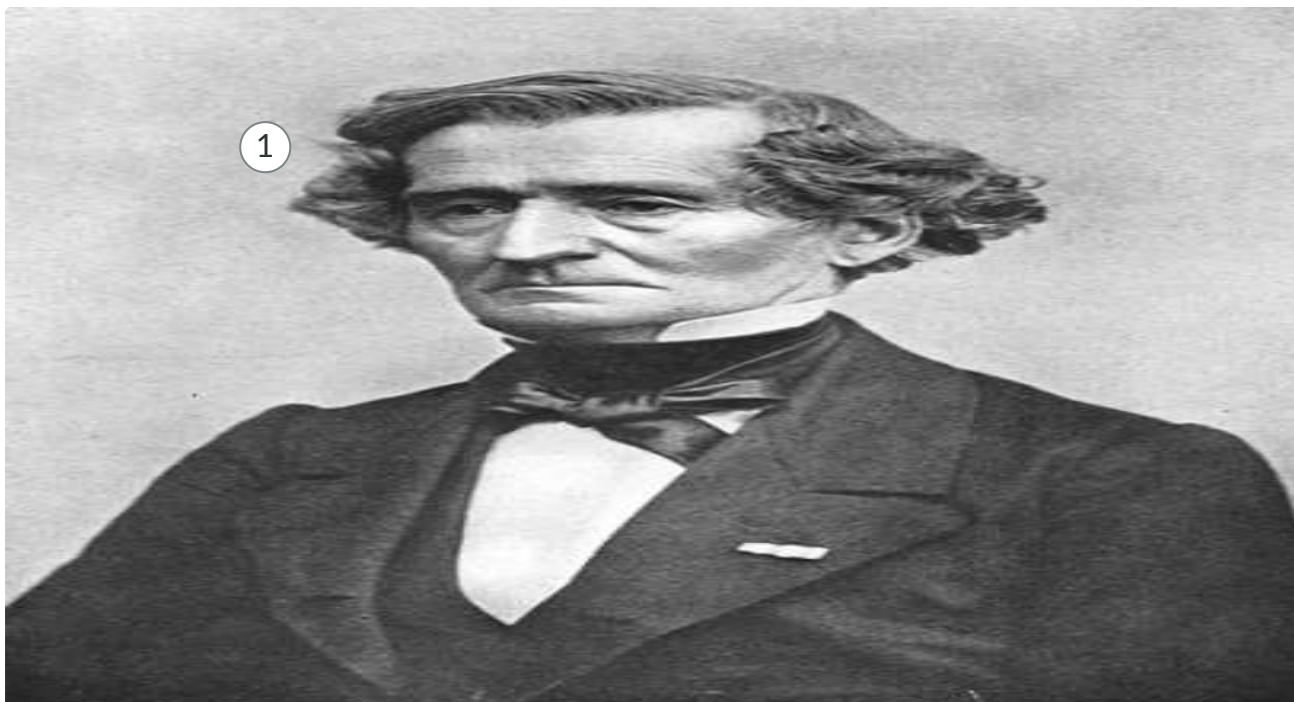
Mozart nawiązuje do wcześniejszych kompozycji tego typu powstałych w ośrodku południowoniemieckim i austriackim, m. in. do *Requiem c-moll* Michaela Haydna. *Requiem* Mozarta jest typem mszy kantatowej, w której szczególne miejsce zajmuje muzyczne opracowanie tekstu sekwencji *Dies irae*. Na uwagę zasługuje szczególne nasycenie retoryką muzyczną, przy pomocy której potęgowany jest wyraz pełnego dramatyzmu tekstu, zwłaszcza w sekwencji kreślącej wizję Sądu Ostatecznego.

W.A. Mozarta, „Requiem” - faksymile, www.facsimilefinder.com, CC BY 3.0.

W XIX w. obok requiem komponowanych na potrzeby liturgii powstawały także utwory przeznaczone do wykonania w kościele lub sali koncertowej. Do pierwszej grupy można zaliczyć msze za zmarłych m. in. L. Cherubiniego, F. Liszta, A. Brucknera. Drugą grupę reprezentują m. in. *Grande messe des morts* H. Berlioza, *Requiem* G. Verdiego, *Messe de Requiem* G. Fauré oraz przeznaczone wyłącznie do wykonania koncertowego *Ein deutsches Requiem* J. Brahmsa oraz *Requiem* A. Dvořáka. Kompozycja Brahmsa powstała do wybranych tekstów biblijnych w niemieckim przekładzie Marcina Lutra. Brahms wpisuje się tym samym w tradycję zapoczątkowaną ponad 200 lat wcześniej przez innego niemieckiego kompozytora - H. Schütza.

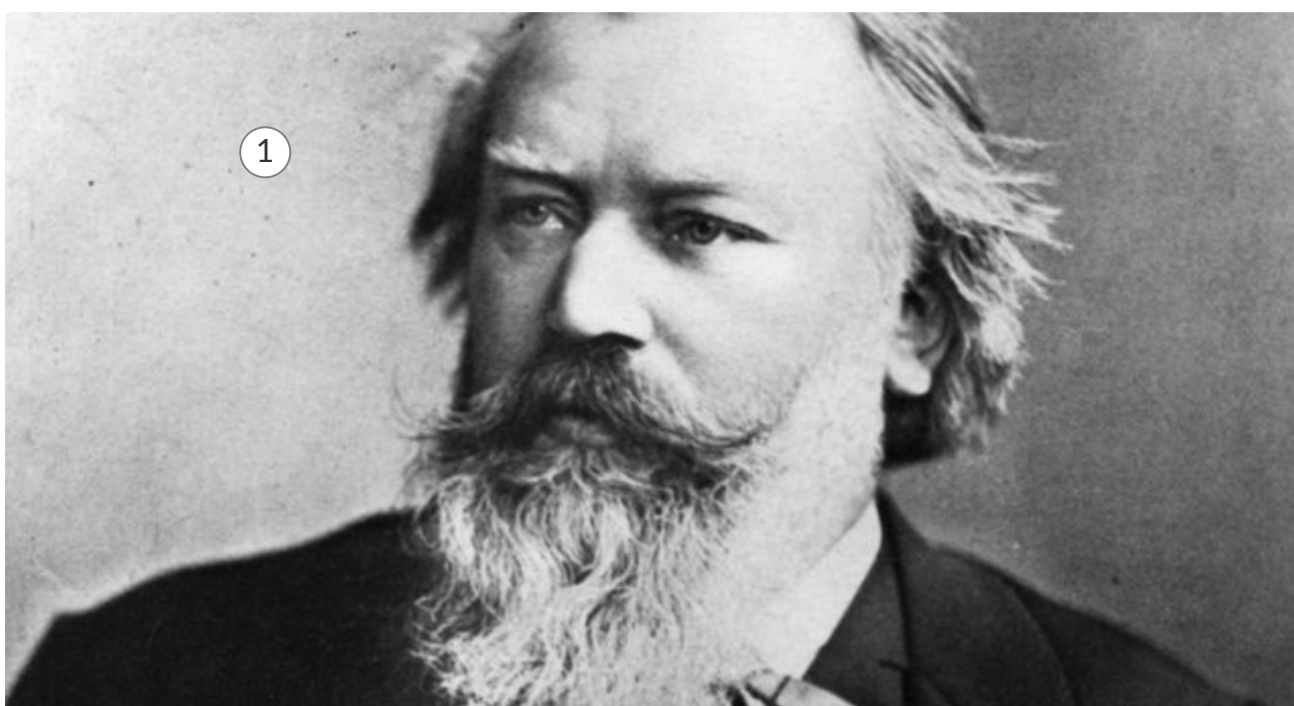
Najwybitniejsi twórcy mszy za zmarłych w epoce romantyzmu

1

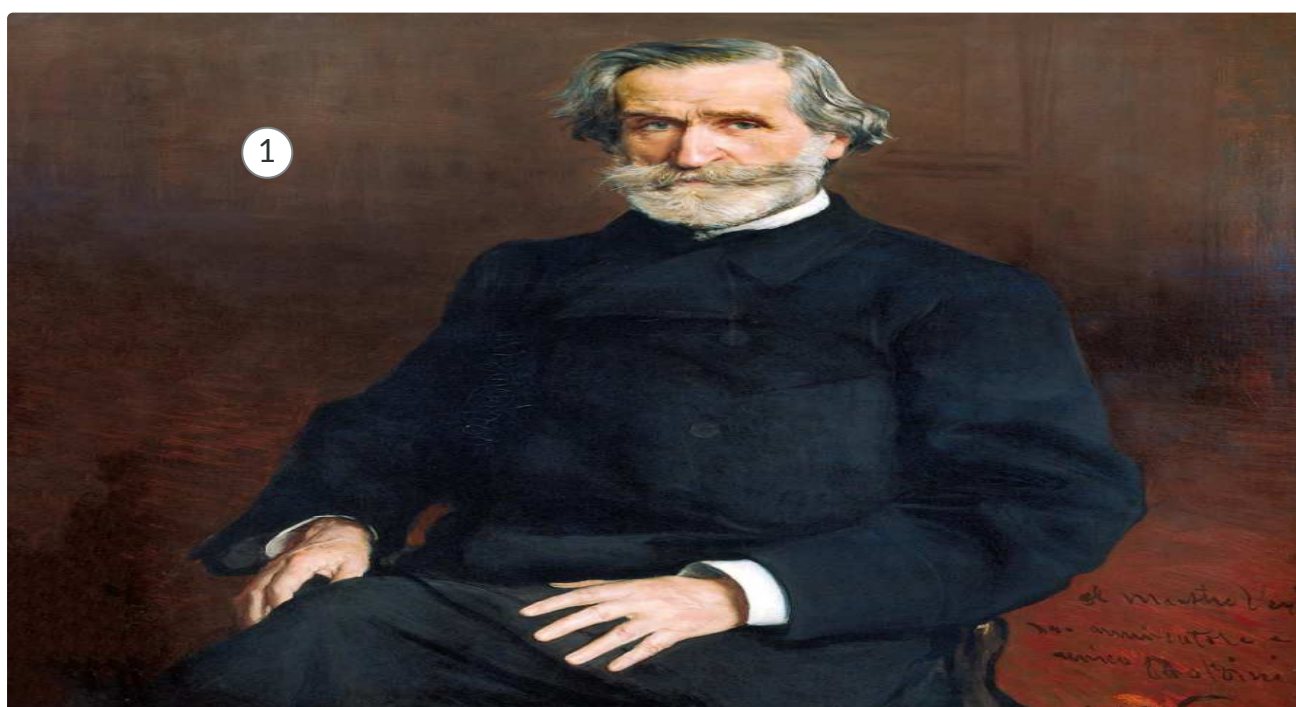
Francuski kompozytor Hector Berlioz skomponował monumentalną mszę żałobną – „Grande Messe des morts” w 1837 r. Utwór przeznaczony jest na wielki aparat wykonawczy – obok orkiestry głównej występują cztery oddzielne zespoły złożone z instrumentów dętych blaszanych: trąbek, puzonów i tub, a także 600-osobowy chór. Szczególne wymagania techniczne postawił kompozytor soliście – tenorowi. Berlioz uważał swe „Requiem” za najcenniejsze swoje dzieło.

Hector Berlioz, www.allmusic.com, domena publiczna.

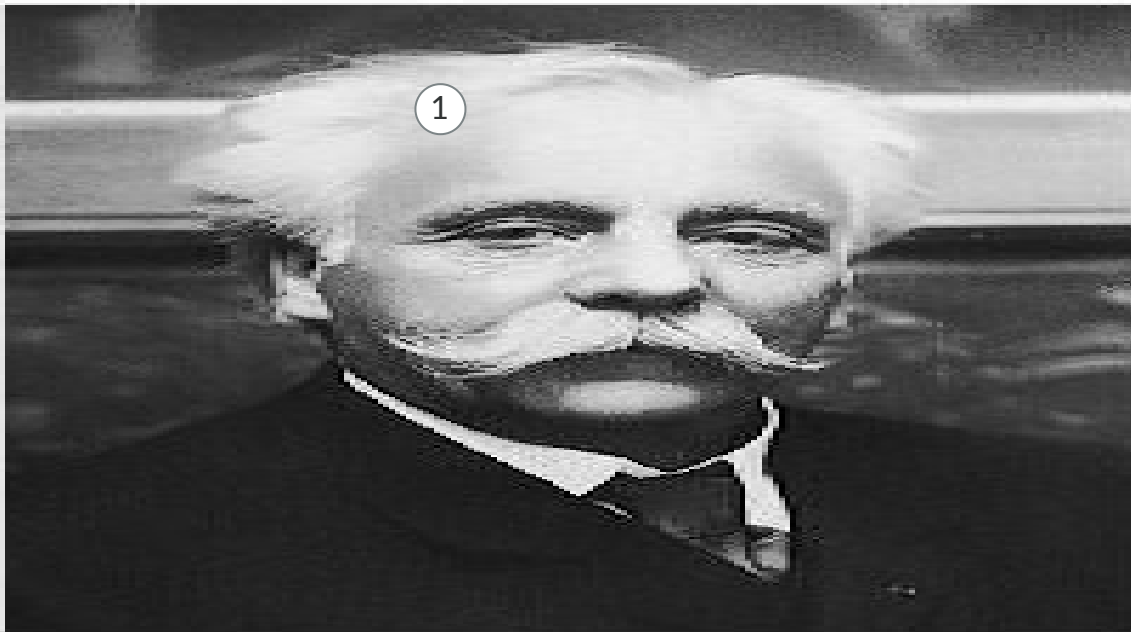
Powstające przez wiele lat „Ein deutsches Requiem” („Niemieckie Requiem”) Johannes Brahms otrzymało ostateczną 7-częściową postać w 1868 r. i w lutym kolejnego roku nastąpiło jej prawykonanie w Lipsku. Kompozycja nie ma przeznaczenia liturgicznego, oparta została na skompilowanych przez samego Brahmsa tekstach w języku niemieckim zaczerpniętych z Biblii. Brahms zamiast kreślić straszliwą wizję mąk piekielnych oddaje się rozmyśleniom nad przemijalnością życia ludzkiego. Utwór został przeznaczony na wielką orkiestrę symfoniczną i 4-głosowy chór mieszany oraz w wybranych częściach baryton i sopran solo.

Johannes Brahms, www.classicfm.com, domena publiczna.

„Requiem” włoskiego kompozytora Giuseppe Verdiego powstało po śmierci wybitnego poety Aleksandra Manzoni – przyjaciela kompozytora. Zostało wykonane w rocznicę śmierci poety w 1874 r. w Mediolanie. Kompozycja nie ma przeznaczenia liturgicznego. Dzieli się na 7 części: Requiem aeternam i Kyrie, Dies irae, Offertorium, Snactus, Agnus Dei, Lux aeterna, Libera me. „Requiem” Verdiego jest dziełem bardzo osobistym, pełnym dramatyzmu, ale także wypełnione wewnętrznym światłem. Łączą się w nim: styl operowy kompozytora oraz elementy włoskiej muzyki kościelnej.

Giuseppe Verdi, www.nationalgeographic.com, domena publiczna.

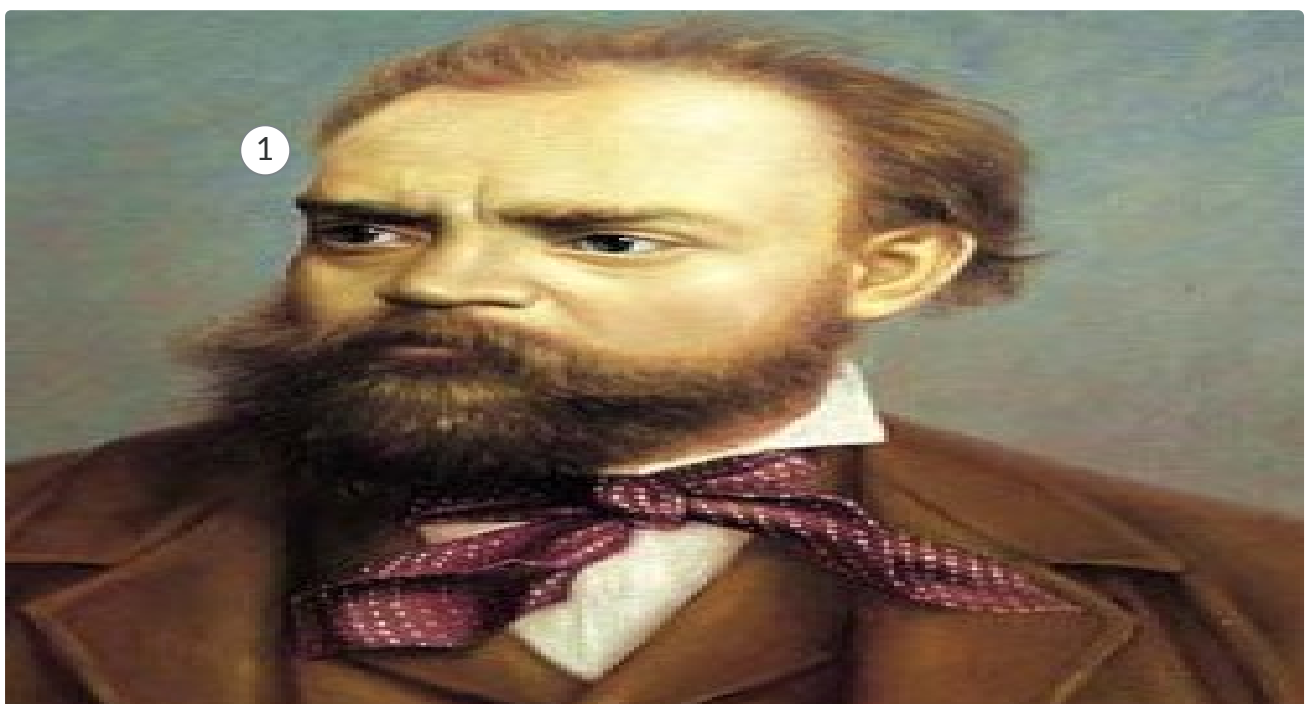

1

Francuz Gabriel Fauré między 1887 a 1890 r. skomponował „Requiem” na sopran, baryton, chór mieszany, organy i orkiestrę, by uczcić pamięć swoich rodziców i wyrazić swój stosunek do spraw ostatecznych. Kompozycja posiada 7 części.

W przeciwieństwie do „Requiem” Berlioza panuje w niej liryczny, przepełniony spokojem i wiarą w osiągnięcie pokoju po śmierci nastrój. Kompozycja Fauré wyróżnia się wewnętrzną harmonią i szlachetnym patosem.

Gabriel Fauré, www.classical.net, domena publiczna.

Antonin Dvořák skomponował w 1890 r. monumentalne „Requiem b-moll” przeznaczone na sola, chór mieszany i orkiestrę. Mimo oparcia kompozycji na tekście katolickiej mszy żałobnej posiada ona charakter estradowy. Warstwa muzyczna została podporządkowana tekstowi, tak by najgłębiej oddać jego wyraz.

Antonin Dvořák, www.coindumusicien.com, domena publiczna.

Grosse Todtenmesse.
Grande Messe des Morts. Grand Death-Mass.
Dem Grafen von Gasparin, Pair von Frankreich, gewidmet.

Nº 1. Requiem et Kyrie.
Introitus.

H. Berlioz, Op. 5.
Revised in Paris on 25 July 1837.

*4 Flauti.
*2 Oboi.
*2 Corni inglesi.
*4 Clarinetti in B (Sb).
*8 Cori in C (S).
*8 Cori in E♭ (M).
*8 Fagotti.
*80 Soprani ed Alt. (S).
*60 Tenori I e II. (S).
*50 Bassi I e II. (S).
*25 Violini I.
*25 Violini II.
*20 Violen.
*20 Violoncelli.
*15 Contrabbassi.

*4 Flauti.
*2 Oboi.
*2 Corni inglesi.
*4 Clarinetti in B (Sb).
*8 Cori in C (S).
*8 Cori in E♭ (M).
*8 Fagotti.
*80 Soprani ed Alt. (S).
*60 Tenori I e II. (S).
*50 Bassi I e II. (S).
*25 Violini I.
*25 Violini II.
*20 Violen.
*20 Violoncelli.
*15 Contrabbassi.

*4 Flauti.
*2 Oboi.
*2 Corni inglesi.
*4 Clarinetti in B (Sb).
*8 Cori in C (S).
*8 Cori in E♭ (M).
*8 Fagotti.
*80 Soprani ed Alt. (S).
*60 Tenori I e II. (S).
*50 Bassi I e II. (S).
*25 Violini I.
*25 Violini II.
*20 Violen.
*20 Violoncelli.
*15 Contrabbassi.

*4 Flauti.
*2 Oboi.
*2 Corni inglesi.
*4 Clarinetti in B (Sb).
*8 Cori in C (S).
*8 Cori in E♭ (M).
*8 Fagotti.
*80 Soprani ed Alt. (S).
*60 Tenori I e II. (S).
*50 Bassi I e II. (S).
*25 Violini I.
*25 Violini II.
*20 Violen.
*20 Violoncelli.
*15 Contrabbassi.

H. Berlioz, „Grande Messe des Morts” hz.imsip.info, CC BY 3.0.

Requiem w muzyce XX wieku

W XX w. msze za zmarłych o przeznaczeniu liturgicznym stanowią nurt poboczny. Requiem stanowią zwykle okazję do wyrażenia uniwersalnego przesłania, zwłaszcza po bolesnych doświadczeniach dwóch wojen światowych. Do tego nurtu zaliczyć można *Requiem* Romana Maciejewskiego, skomponowane w 1959 r., oraz *War Requiem* B. Brittena, powstałe w 1961 r. do tekstów poetyckich W. Owena. Zdarza się, że sięgając po ten gatunek kompozytorzy składają hołd, jak ma to miejsce w przypadku powstającego etapami *Polskiego Requiem* Krzysztofa Pendereckiego, w którym nawiązał on, poprzez dedykację, do współczesnej historii Narodu Polskiego. Oprócz tekstów mszalnych sięgnął Penderecki po fragmenty *Psalmów Dawida*, zaś tematem passacagii uczynił suplikację Święty Boże. Regina Chłopicka tak charakteryzuje to

dzieło:

„[...] Penderecki odnosząc się do tak wielu nie identyfikuje się z nikim. Znajduje swoją własną drogę i miejsce w historii gatunku, tworząc specyficzną syntezę tradycji i współczesności. Kompozytor nawiązuje do wielu tradycyjnych elementów, przekształca je, buduje nową ich hierarchię i podporządkowuje własnej, oryginalnej koncepcji wielkiej formy dramatycznej o monumentalnym, teatralnym charakterze. *Polskie Requiem* można by nazwać oratorium dramatycznym lub muzycznym teatrem oratoryjnym, którego tematem głównym jest postawa człowieka wobec śmierci. W centrum tego teatru stoi jednak nie Bóg, lecz człowiek rozdarty między nadzieją i zwątpieniem, wiarą i rozpaczą, człowiek, który poszukuje wartości uniwersalnych i stawia pytania o sens istnienia.”

Nagranie dostępne pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/D14b0OBna>

Krzysztof Penderecki, „Polskie Requiem” – Lacrimosa, AMFN

Źródło: online skills, licencja: CC BY 3.0.

Utwór: Krzysztof Penderecki, *Polskie Requiem* – Lacrimosa, wykonanie: Muzycy z Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Kompozycja posiada umiarkowane tempo. Cechuje się tajemniczym, atonalnym charakterem.

Zadania

Ćwiczenie 1

Autorem pierwszej zachowanej wielogłosowej mszy żałobnej jest:

☐

Orlando di Lasso

☐

Johannes Ockeghem

☐

Jan Sebastian Bach

Ćwiczenie 2

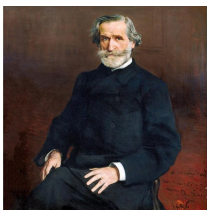
Przyporządkuj nazwiska kompozytorów mszy żałobnych powstałych w XIX w. do zamieszczonych wizerunków:

Johannes Brahms

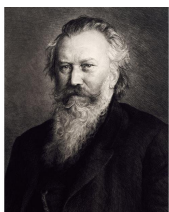
Hector Berlioz

Giuseppe Verdi

Antonin Dvořák

Gabriel Fauré

Ćwiczenie 3

Przyporządkuj nazwiska kompozytorów, którzy pozostawili w swoim dorobku mszę żałobną do epoki, w której tworzyli.

Roman Maciejewski	renesans
Heinrich Ignaz Franz von Biber	barok
Clemens non Papa	klasycyzm
Wolfgang Amadeusz Mozart	XX w.

Ćwiczenie 4

Zaznacz tytuły części wchodzące w skład mszy żałobnej.

☐

communio Lux aeterna

☐

sekwencja Victimae paschali laudes

☐

sekwencja Dies irae

Ćwiczenie 5

Podczas zajęć pojawiło się wiele specjalistycznych zwrotów dotyczących układu liturgii przed soborem watykańskim II. Przyporządkuj terminom właściwe definicje.

communio	śpiew wykonywany między lekcją a ewangelią w okresie Wielkiego Postu oraz w mszy za zmarłych zamiast aklamacji Alleluja
introitus	śpiew towarzyszący przyjmowaniu Ciała i Krwi Chrystusa
graduale	śpiew wykonywany podczas Ofiarowania, następującego po Credo
offertorium	śpiew rozpoczynający mszę
tractus	śpiew następujący po odczytaniu lekcji, a poprzedzający śpiew Alleluja

Ćwiczenie 6

Autorem *Requiem*, którego poszczególne części odwołują się do ważnych wydarzeń z dziejów Narodu Polskiego jest:

☐ Witold Lutosławski

☐ Roman Maciejewski

☐ Krzysztof Penderecki

Ćwiczenie 7

Połącz w pary kompozytorów z krajem, z którego pochodzili.

Giuseppe Verdi	Włochy
Cristobal de Morales	Niemcy
Johannes Brahms	Francja
Hector Berlioz	Hiszpania

Słownik pojęć

Communio

W liturgii katolickiej przed soborem watykańskim II (w tzw. mszy trydenckiej) jest to śpiew towarzyszący przyjmowaniu Ciała i Krwi Chrystusa.

Graduale

W liturgii katolickiej przed soborem watykańskim II (w tzw. mszy trydenckiej) jest to śpiew następujący po odczytaniu lekcji, a poprzedzający śpiew Alleluja.

Introitus (introit)

W liturgii katolickiej przed soborem watykańskim II (w tzw. mszy trydenckiej) śpiew rozpoczynający mszę składa się z antyfony, wersetu psalmowego i powtórzenia antyfony.

Offertorium

W liturgii katolickiej przed soborem watykańskim II (w tzw. mszy trydenckiej) jest to śpiew wykonywany podczas Ofiarowania, następującego po Credo.

Przeimitowanie

Przypisanie każdemu odcinkowi tekstu słownego odrębnego motywu muzycznego, który po wyeksponowaniu w jednym z głosów, pojawia się następnie w pozostałych głosach utworu. Gdy imitacja dobiegnie końca, wprowadzona zostanie następna fraza tekstu – wraz z przypisanym jej kolejnym motywem muzycznym.

Sequentia (sekwencja)

W liturgii katolickiej przed soborem watykańskim II (w tzw. mszy trydenckiej) jest to śpiew wykonywany po Alleluja. W średniowieczu powstało około 5 tysięcy sekwencji, ich liczbę po soborze trydenckim ograniczono do czterech, a w XVIII w. dodano piątą – Stabat Mater Dolorosa.

Stile moderno

Styl muzyczny w epoce baroku oparty na monodii akompaniowanej i technice koncertującej.

Tractus

W liturgii katolickiej przed soborem watykańskim II (w tzw. mszy trydenckiej) jest to śpiew wykonywany między lekcją a ewangelią w okresie Wielkiego Postu oraz w mszy za zmarłych zamiast aklamacji Alleluja.

Biblioteka muzyczna

Chorał gregoriański, „Missa pro defunctis” - Introit, AMFN

Źródło: Marcin Simela, licencja: CC BY 3.0.

2

Johannes Ockeghem, „Requiem” – Introit, AMFN

Źródło: Marcin Simela, licencja: CC BY 3.0.

3

Clemens non Papa, „Missa pro defunctis” - Communio, AMFN

Źródło: Marcin Simela, licencja: CC BY 3.0.

4	Cristobal de Morales, „Missa pro defunctis” – Introit, AMFN
Źródło: Marcin Simela, licencja: CC BY 3.0.
5	Heinrich Ignaz Franz von Biber Requiem f-moll - Dies irae, AMFN
Źródło: online skills, licencja: CC BY 3.0.
6	Krzysztof Penderecki, „Polskie Requiem” – Lacrimosa, AMFN
Źródło: online skills, licencja: CC BY 3.0.